

Promemoria

Avstängning från prov på transportområdet

Promemorians huvudsakliga innehåll

Promemorian innehåller förslag på förordningsändringar som kompletterar de bestämmelser som regeringen föreslagit i propositionen Åtgärder mot fusk vid förarprov och mot illegal utbildningsverksamhet på transportområdet (prop. 2021/22:190). Enligt propositionen ska regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om avstängning under viss tid från prov som ska genomföras på transportområdet. I denna promemoria föreslås att den som genom användning av otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid prov på transportområdet ska stängas av från deltagande i prov under ett eller två år från tidpunkten för försöket. Genom förslagen pekas Trafikverket ut som den myndighet som ska pröva frågan om avstängning. Besluten om avstängning ska gälla omedelbart.

Förordningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Innehållsförteckning

1	Författningsförslag.....	3
1.1	Förslag till förordning om ändring i körkortsförordningen (1998:980)	3
1.2	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens	4
1.3	Förslag till förordning om ändring i yrkestrafikförordningen (2012:237)	5
1.4	Förslag till förordning om ändring i taxitrafikförordningen (2012:238).....	6
2	Ärendet och dess beredning	8
3	Avstängning från prov på transportområdet.....	8
3.1	Den som fuskar vid prov på transportområdet ska stängas av	8
3.2	Trafikverket ska besluta om avstängning	12
4	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	13
5	Konsekvenser.....	14

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till förordning om ändring i körkortsförordningen (1998:980)

Härigenom föreskrivs att det i körkortsförordningen (1998:980) ska införas två nya paragrafer, 3 kap. 13 a och 13 b §§, och närmast före 3 kap. 13 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

Avstängning från förarprov

13 a §

Den som genom användning av otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid förarprov vid Trafikverket ska stängas av från deltagande i sådana förarprov under en period av ett eller två år från tidpunkten för försöket.

Vid bedömningen av avstängningstidens längd ska det särskilt beaktas hur allvarlig överträdelsen har varit, hur svårupptäckt användningen av ett otillåtet hjälpmedel eller ett vilseledande har varit och andra liknande omständigheter.

13 b §

Frågor om avstängning enligt 13 a § prövas av Trafikverket.

Ett beslut om avstängning gäller omedelbart.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.
 2. Beslut om avstängning enligt den nya 3 kap. 13 a § får inte grundas på omständigheter som har inträffat före ikraftträdandet.

1.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs att det i förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens ska införas två nya paragrafer, 6 kap. 2 och 3 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

2 §

Den som genom användning av otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid prov enligt lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens vid Trafikverket ska stängas av från deltagande i sådana prov under en period av ett eller två år från tidpunkten för försöket.

Vid bedömningen av avstängningstidens längd ska det särskilt beaktas hur allvarlig överträdelsen har varit, hur svårupptäckt användningen av ett otillåtet hjälpmedel eller ett vilseledande har varit och andra liknande omständigheter.

3 §

Frågor om avstängning enligt 2 § prövas av Trafikverket.

Ett beslut om avstängning gäller omedelbart.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.
 2. Beslut om avstängning enligt den nya 6 kap. 2 § får inte grundas på omständigheter som har inträffat före ikraftträdandet.

1.3 Förslag till förordning om ändring i yrkestrafikförordningen (2012:237)

Härigenom föreskrivs i fråga om yrkestrafikförordningen (2012:237) dels att 1 kap. 5 § ska ha följande lydelse, dels att det ska införas en ny paragraf, 1 kap. 6 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap. 5 §¹

Trafikverket utformar och anordnar skriftliga examensprov i yrkeskunnande enligt 2 kap. 6 § yrkestrafiklagen (2012:210).

Den som genom användning av otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid prov enligt första stycket ska stängas av från deltagande i sådana prov under en period av ett eller två år från tidpunkten för försöket.

Vid bedömningen av avstängningstidens längd ska det särskilt beaktas hur allvarlig överträdelsen har varit, hur svårupptäckt användningen av ett otillåtet hjälpmedel eller ett vilseledande har varit och andra liknande omständigheter.

6 §²

Frågor om avstängning enligt 5 § prövas av Trafikverket.

Ett beslut om avstängning gäller omedelbart.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.
 2. Beslut om avstängning enligt 1 kap. 5 § i den nya lydelsen får inte grundas på omständigheter som har inträffat före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2022:473.

² Tidigare 1 kap. 6 § upphävd genom 2022:473.

1.4 Förslag till förordning om ändring i taxitrafikförordningen (2012:238)

Härigenom föreskrivs i fråga om taxitrafikförordning (2012:238)
dels att 2 kap. 2 § och 3 kap. 5 och 9 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas tre nya paragrafer, 2 kap. 3 §, 3 kap. 5 a och
9 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §¹

Trafikverket utformar och anordnar skriftliga prov i yrkeskunnande
enligt 2 kap. 8 § taxitrafiklagen (2012:211).

*Den som genom användning av
otillåtna hjälpmedel eller på annat
sätt försöker vilseleda vid prov
enligt första stycket ska stängas av
från deltagande i sådana prov
under en period av ett eller två år
från tidpunkten för försöket.*

*Vid bedömningen av
avstängningstidens längd ska det
särskilt beaktas hur allvarlig
överträdelsen har varit, hur
svårupptäckt användningen av ett
otillåtet hjälpmedel eller ett
vilseledande har varit och andra
liknande omständigheter.*

3 §²

*Frågor om avstängning enligt
2 § prövas av Trafikverket.*

3 kap.

5 §

Körprov för taxiförarlegitimation ska avläggas inför den som Tran-
sportstyrelsen har förordnat att förrätta förarprov enligt körkortslagen
(1998:488).

*Den som genom användning av
otillåtna hjälpmedel eller på annat
sätt försöker vilseleda vid prov
enligt första stycket ska stängas av
från deltagande i sådana prov
under en period av ett eller två år
från tidpunkten för försöket.*

¹ Senaste lydelse 2022:475.

² Tidigare 2 kap. 3 § upphävd genom 2022:475.

Vid bedömningen av avstängningstidens längd ska det särskilt beaktas hur allvarlig överträdelsen har varit, hur svårupptäckt användningen av ett otillåtet hjälpmedel eller ett vilseledande har varit och andra liknande omständigheter.

5 a §

Frågor om avstängning enligt 5 § prövas av Trafikverket.

9 §¹

Trafikverket utformar och anordnar skriftliga prov i yrkeskompetens enligt 3 kap. 7 § taxitrafiklagen (2012:211).

Den som genom användning av otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid prov enligt första stycket ska stängas av från deltagande i sådana prov under en period av ett eller två år från tidpunkten för försöket.

Vid bedömningen av avstängningstidens längd ska det särskilt beaktas hur allvarlig överträdelsen har varit, hur svårupptäckt användningen av ett otillåtet hjälpmedel eller ett vilseledande har varit och andra liknande omständigheter.

9 a §

Frågor om avstängning enligt 9 § prövas av Trafikverket.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.

2. Beslut om avstängning enligt 2 kap. 2 §, 3 kap. 5 och 9 §§ i de nya lydelseerna får inte grundas på omständigheter som har inträffat före ikraftträdandet.

2 Ärendet och dess beredning

Regeringen anser att det är angeläget att komma till rätta med problemet med fusk vid prov på transportområdet. Transportstyrelsen fick därför i september 2019 i uppdrag att överväga lämpliga åtgärder som kan bidra till att motverka fusk vid bl.a. prov för förarbehörigheter eller yrkesbehörigheter på väg. Uppdraget redovisades i september 2020 genom rapporten Åtgärder mot fusk vid förarprov och illegal utbildningsverksamhet (rapporten). Rapporten remissbehandlades och regeringen lämnade därefter i propositionen Åtgärder mot fusk vid förarprov och mot illegal utbildningsverksamhet på transportområdet förslag till ändringar i körkortslagen (1998:488), lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens, yrkestrafiklagen (2012:210) och taxitrafiklagen (2012:211). Förslagen innebär bl.a. att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avstängning från prov på transportområdet. Propositionen har behandlats i riksdagen och de nya bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 2023.

Denna promemoria ersätter i vissa delar rapporten Åtgärder mot fusk vid förarprov och illegal utbildningsverksamhet.

3 Avstängning från prov på transportområdet

3.1 Den som fuskar vid prov på transportområdet ska stängas av

Förslag: Den som fuskar vid ett förarprov vid Trafikverket enligt körkortslagen ska stängas av från samtliga förarprov vid Trafikverket.

Den som fuskar vid ett prov vid Trafikverket enligt lagen om yrkesförarkompetens ska stängas av från prov för både gods- och persontransporter vid Trafikverket.

Den som fuskar vid ett prov enligt yrkestrafiklagen ska stängas av från prov för både gods- och persontransporter.

Den som fuskar vid ett prov enligt taxitrafiklagen ska stängas av från den typ av prov som omfattats av fusket.

Tiden för avstängning ska vara antingen ett eller två år. Vid bedömningen av avstängningstidens längd ska det särskilt beaktas hur allvarlig överträdelsen har varit, hur svårupptäckt användningen av ett otillåtet hjälpmedel eller ett vilseledande har varit och andra liknande omständigheter.

Tiden för avstängning ska räknas från tidpunkten för försöket.

Skälen för förslaget

Fusk bör leda till avstängning

Ur trafiksäkerhetssynpunkt är det viktigt att endast förare som har tillräcklig kunskap och utbildning får framföra tillståndspliktiga fordon. Om en person genom fusk skaffar sig en förarbehörighet eller yrkesbehörighet, kan trafiksäkerheten komma att påverkas negativt.

Från och med den 1 januari 2023 får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om avstängning under viss tid från prov som finns på transportområdet enligt 10 kap. 1 § 6 körkortslagen, 13 kap. 1 § 3 lagen om yrkesförarkompetens, 7 kap. 3 § 3 yrkestrafiklagen och 7 kap. 3 § 3 taxitrafiklagen. Vad som ska leda till avstängning anges dock inte.

Transportstyrelsen föreslår i rapporten att den som använder våld, hot om våld, hotar eller på annat sätt trakasserar Trafikverkets personal, uppträder bråkigt eller störande så att provet inte kan genomföras eller, lämnar, utlovar eller erbjuder en otillåten förmån ska kunna stängas av från prov. Även den som använder otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda ska enligt förslaget i rapporten kunna stängas av.

För den enskilde är det av stor vikt att det tydligt framgår vilka beteenden som leder till avstängning. För att systemet ska bli lätthanterligt och lättöverskådligt är det lämpligt att begränsa vad som ska leda till avstängning från prov på transportområdet. För att komma till rätta med det fusk som finns vid prov på transportområdet bör den som använder otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid prov på transportområdet stängas av från prov. Av föreskrifter på området framgår vilka hjälpmedel som är tillåtna. Användandet av andra hjälpmedel än tillåtna hjälpmedel skulle alltså leda till avstängning. Exempel på försök till vilseledande är om en annan person än den som är anmäld till ett prov försöker genomföra det eller genomför det och det senare upptäcks.

Det bör införas bestämmelser i körkortsförordningen, förordningen om yrkesförarkompetens, yrkestrafikförordningen och taxitrafikförordningen som medför att den som använder otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid prov ska stängas av från prov. Bestämmelserna omfattar både situationer när fusket upptäcks under provtillfället och när fusket upptäcks vid ett senare tillfälle.

Vilka prov omfattas av avstängning?

Den som fuskar vid prov på transportområdet bör stängas av från möjligheten att göra ytterligare prov. Frågan är vilka prov som ska omfattas av en avstängning. På transportområdet regleras förarbehörighet och yrkesbehörighet i flera olika författningar. Vissa prov är skriftliga och andra prov består av körprov. I detta sammanhang kan det noteras att vid högskoleprov gäller i dag att den som genom användning av otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda ska stängas av från deltagande i provet under en period av två år från tidpunkten för försöket, 7 kap. 21 a § högskoleförordningen (1993:100). Där framgår det alltså klart att avstängningen rör just avstängning från att genomföra högskoleprov på nytt under den tid som avstängningen gäller.

Behörighetskrav och förarbevis som krävs för att framföra vissa fordon regleras i körkortslagen. Enligt körkortslagen måste ett godkänt förarprov avläggas för att få en viss körkortsbehörighet t.ex. AM eller B. Detsamma gäller för att få ett förarbevis för moped klass II, snöskoter eller terränghjuling.

I Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1071/2009 av den 21 oktober 2009 om gemensamma regler beträffande de villkor som ska uppfyllas av personer som bedriver yrkesmässig trafik och om upphävande av rådets direktiv 96/26/EG finns det regler för den som bedriver yrkesmässig trafik, dvs. godstransporter och persontransporter med buss. I yrkestrafiklagen finns det kompletterande bestämmelser till EU-förordningen. För att få bedriva yrkesmässig trafik krävs ett tillstånd och för att få ett sådant tillstånd krävs bl.a. ett godkänt resultat på prov i yrkeskunnande.

Lagen om yrkesförarkompetens innehåller regler för den som förvärvsmässigt utför persontransporter med buss eller tunga godstransporter med lastbil. För att få utföra dessa transporter, dvs. för att få ett yrkeskompetensbevis, måste godkänt kunskapsprov för yrkesförarkompetens göras.

I taxitrafiklagen finns regler både för den som bedriver taxitrafik och den som utför transporterna. För att få bedriva taxitrafik krävs ett taxitrafiktillstånd och för att få ett sådant krävs bl.a. ett godkänt resultat på prov i yrkeskunnande. För att få utföra transporterna krävs en taxiförarlegitimation och för att få en sådan måste bl.a. prov i yrkeskompetens och körprov avläggas med godkänt resultat.

Av bemyndigandena i de aktuella lagarna framgår att avstängningen bara kan omfatta prov enligt den lagen som reglerar det prov där fusket förekommit. Ett alternativ skulle vara att den som fuskar endast stängs av från det prov som den enskilde fuskat vid. Det skulle innebära att den som exempelvis fuskar vid ett förarprov för behörigheten AM skulle ha möjlighet att under avstängningstiden genomföra förarprov för behörigheten B. Vidare skulle den som fuskat vid prov för yrkesförarkompetens för godstransporter under avstängningstiden kunna genomföra prov för yrkesförarkompetens för persontransporter. Detta kan framstå som stötande och skulle kunna innebära att avstängningen inte får den avskräckande effekt som man önskar med regleringen.

Ytterligare ett alternativ är att den som fuskar stängs av från det prov som han eller hon fuskat vid och liknande prov enligt den lag som reglerar det prov där fusket förekommit. När det gäller förarprov, som regleras i körkortslagen, skulle detta innebära att den som fuskat vid ett förarprov stängs av från samtliga förarprov för körkort vid Trafikverket under den tid som avstängningen gäller. Den som exempelvis fuskat vid ett förarprov för behörigheten AM skulle alltså stängas av från samtliga förarprov för körkort vid Trafikverket enligt körkortslagen. Trafikverket är den aktör som främst examinerar i prov på transportområdet. Förarprov för förarbevis för moped klass II, snöskoter eller terränghjuling har dock överlämnats till privata aktörer med stöd av 3 kap. 10 a § körkortsförordningen (1998:980) och 5 § lagen (2009:121) om utbildning till förare av mopeder, snöskotrar och terränghjulingar. Det anordnas även förarprov för körkort vid Försvarmakten, gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning efter Transportstyrelsens förordnande enligt 3 kap. 10 §

körkortsförordningen. Även kunskapsprov för grundutbildningen för yrkesförarkompetens enligt 2 kap. 6 § förordningen om yrkesförarkompetens får efter Transportstyrelsens förordnande anordnas av gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning. Det är inte aktuellt att prov som anordnas av någon annan aktör än Trafikverket ska omfattas av avstängningen, då problemet med fusk visat sig förekomma just vid prov som anordnas av Trafikverket. Därför bör inte privata aktörers möjligheter att anordna prov i dagsläget begränsas. Vidare har Trafikverket i dag inte några möjligheter att lägga spärarr på prov som anordnas av andra aktörer. Prov enligt yrkestrafiklagen och taxiförarlagen anordnas dock endast av Trafikverket.

För yrkesförarkompetens skulle det innebära att den som fuskar vid ett prov för att få ett yrkeskompetensbevis för godstransporter stängs av från möjligheten att genomföra prov för både gods- och persontransporter vid Trafikverket. Detsamma skulle gälla för den som fuskat vid ett prov i yrkeskunnande enligt yrkestrafiklagen, dvs. att avstängningen skulle gälla både för gods- och persontransporter. I taxitrafiklagen finns regler både för den som bedriver taxitrafik och den som utför transporter. För att reglerna om yrkestrafik och taxitrafik ska vara enhetliga bör den som fuskat vid ett prov i yrkeskunnande endast stängas av från sådana prov och den som fuskat vid ett prov i yrkeskompetens eller körprov endast stängas av från sådana prov. Eftersom det krävs godkänt resultat i både skriftliga prov och körprov för att få en taxiförarlegitimation innebär det att den enskilde inte kan få en taxiförarlegitimation under avstängningstiden. Enligt detta alternativ bör avstängningen gälla samtliga delprov som görs inom de olika proven.

Sammanfattningsvis bedöms det sista alternativet i fråga om vilka prov avstängningen bör omfatta vara det mest lämpliga. Detta alternativ skulle vara tillräckligt avskräckande samtidigt som de negativa effekterna av avstängningen framstår som rimliga.

Avstängningstiden

Ett beslut om avstängning ska enligt bemyndigandena i körkortslagen, lagen om yrkesförarkompetens, yrkestrafiklagen och taxitrafiklagen gälla för viss tid. Fusk kan ha olika karaktär. Det kan bestå av t.ex. fusklappar, fusk med hjälp av mer avancerade tekniska hjälpmedel eller hjälp utifrån provlokaler. Ett av syftena med att införa sanktionen är att avskräcka från fusk. Det är därför viktigt att avstängningstiden är så pass omfattande att den är avskräckande. Vid fusk vid högskoleprov är avstängningstiden alltid två år. Genom avstängningen hindras provdeltagaren från möjligheten att delta i högskoleprov under två år från provtillfället, dvs. normalt som mest fyra prov. Till skillnad från situationen då avstängning sker från högskoleprov kan den som fuskar vid prov på transportområdet komma att hindras från att genomföra fler än fyra prov vid en avstängningstid på två år. Konsekvensen av att inte kunna få en förarbehörighet eller yrkesbehörighet kan ha stor påverkan på den enskildes möjligheter att förflytta sig och arbeta. Det kan därför framstå som mycket ingripande att fusk, oavsett dess karaktär, alltid ska leda till två års avstängning.

Ett annat alternativ skulle vara att det införs två nivåer för att bestämma tiden för avstängning. Avstängningstiden kan då vara antingen ett eller två år. Genom att två olika nivåer införs kan det fusk som framstår som mindre klandervärt leda till ett års avstängning. Vid bedömningen av avstängningstidens längd bör det särskilt beaktas hur allvarlig överträdelsen har varit, hur svårupptäckt användningen av ett otillåtet hjälpmedel eller ett vilseledande har varit och andra liknande omständigheter. Det blir genom denna ordning också tydligt för den enskilde att fusk alltid leder till minst ett års avstängning. Arbetet hos den myndighet som skulle besluta om avstängning och hos de domstolar som ska hantera eventuella överklaganden av beslut om avstängning skulle även begränsas.

Ytterligare ett alternativ är att föreskriva en maximal avstängningstid, med bedömningsutrymme upp till två år. Genom en sådan lösning skulle det finnas större utrymme för individuella bedömningar än med de andra alternativen. Samtidigt skulle denna lösning innebära mer arbete för den myndighet som ska besluta om avstängningen och de domstolar som ska hantera eventuella överklaganden. Tar det tid att utreda vilken avstängningstid som ska sättas kan det leda till att den som fuskat kan genomgå ett nytt prov innan ett beslut om avstängning fattas. Fram till att en praxis avseende avstängningstiden har utarbetats skulle det dessutom finnas en osäkerhet för den enskilde i fråga om hur lång tiden för avstängning kan vara.

Sammantaget bedöms alternativet att det ska finnas två nivåer för att bestämma tiden för avstängning vara det mest lämpliga.

Tiden för avstängning bör räknas från tidpunkten för försöket. Det innebär att en preskriptionstid mot verkställighet av sanktionen börjar löpa vid försöket. Även om det kan framstå som stötande att en person som fuskat och som under mer än två år undkommit att bli upptäckt genom denna preskriptionsregel i praktiken inte stängs av, är det rimligt att det införs en bortre gräns för avstängning.

3.2 Trafikverket ska besluta om avstängning

Förslag: Beslut om avstängning ska fattas av Trafikverket och gälla omedelbart.

Skälen för förslaget: Transportstyrelsen föreslår i rapporten att Trafikverket ska besluta om avstängning. Trafikverket är den myndighet som främst examinerar vid prov på transportområdet. Av den anledningen framstår det som lämpligt att Trafikverket är den myndighet som beslutar om avstängning, även om det innebär en ny uppgift för myndigheten.

För beslut om avstängning gäller bestämmelserna i förvaltningslagen (2017:900). Huvudregeln är att ett förvaltningsbeslut inte får verkställas förrän det har fått laga kraft, dvs. när det inte längre går att överklaga till högre instans, 35 § förvaltningslagen. Det finns dock möjlighet att i författningar bestämma att vissa beslut gäller omedelbart, dvs. innan de fått laga kraft. För att beslut om avstängning från prov på transportområdet ska få någon egentlig verkan bör dessa beslut gälla omedelbart. Det kan annars uppstå situationer där Trafikverket beslutat om avstängning, men

beslutet inte fått laga kraft och den enskilde genomför ett nytt prov med godkänt resultat. Det bör därför av körkortsförordningen, förordningen om yrkesförarkompetens och yrkestrafikförordningen framgå att beslut om avstängning ska gälla omedelbart. När det gäller avstängning från prov enligt taxitrafiklagen framgår det redan av den lagen att beslut om avstängning gäller omedelbart om inte annat förordnats, 6 kap. 6 § taxitrafiklagen.

4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: De föreslagna bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2023.

Beslut om avstängning från prov under antingen ett eller två år enligt körkortsförordningen, förordningen om yrkesförarkompetens, yrkestrafikförordningen och taxitrafikförordningen ska inte få grundas på omständigheter som har inträffat före ikraftträdandet.

Skälen för förslaget: Den 1 januari 2023 träder de bemyndiganden som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om avstängning från prov på transportområdet i kraft. Bestämmelserna som kompletterar bemyndigandena bör träda i kraft i samband med detta.

I körkortsförordningen, förordningen om yrkesförarkompetens, yrkestrafikförordningen och taxitrafikförordningen föreslås materiella bestämmelser om avstängning från prov vid fusk. I 2 kap. 10 § regeringsformen finns ett förbud mot retroaktiv straff- och skattelagstiftning. Förbudet anses analogivis tillämpligt beträffande straffliknande administrativa påföljder, se prop. 1975/76:209 s. 125. Ett beslut om avstängning från prov på transportområdet träffas alltså av förbudet. De aktuella bestämmelserna bör därför inte ges retroaktiv verkan. Det framgår redan av de beslutade övergångsbestämmelserna till lagen om yrkesförarkompetens att beslut om avstängning från prov enligt lagen inte får grundas på omständigheter som har inträffat före ikraftträdandet, prop. 2021/22:190 s. 24. Motsvarande övergångsbestämmelser bör införas i körkortsförordningen, yrkestrafikförordningen och taxitrafikförordningen. Det bör även i förordningen om yrkesförarkompetens upprepas att beslut om avstängning från prov inte får grundas på omständigheter som har inträffat före ikraftträdandet.

5 Konsekvenser

Bedömning: Förslagen har positiva effekter för trafiksäkerheten. Den som fuskar vid prov på transportområdet kommer att påverkas genom att denne stängs av.

Förslagen innebär att Trafikverket får ytterligare uppgifter. Omfattningen av uppgifterna bör dock bli begränsad och kostnadsökningarna bedöms därför rymmas inom befintliga anslagsramar. Vidare kommer förslagen att innebära nya måltyper till de allmänna förvaltningsdomstolarna. Antalet mål bedöms dock bli begränsat och kostnadsökningarna bedöms därför rymmas inom befintliga anslagsramar.

Förslagen har inga konsekvenser för statens budget, jämställdheten eller den kommunala självstyrelsen.

Skälen för bedömningen: Förslaget att stänga av den som fuskar vid prov på transportområdet anordnade av Trafikverket bör medföra att trafiksäkerheten ökar, eftersom personer som fuskar vid prov inte får möjlighet att under ett eller två år genomföra ett nytt prov. Detta kan få stora konsekvenser för den enskilde som fuskat. Den enskilde kan dock undvika dessa konsekvenser genom att inte fuska vid prov. Att avstängningstiden sätts till minst ett år bedöms även få en avskräckande effekt, vilket är önskvärt för att minska fusket. Bedömningen görs att det i dagsläget inte får några negativa konsekvenser att förslaget begränsas till prov vid Trafikverket eftersom det är där som fusk har upptäckts.

Beslut om avstängning från prov föreslås fattas av Trafikverket. Förslagen i denna promemoria innebär att Trafikverket får nya uppgifter i form av att besluta om avstängning och hantera eventuella överklaganden av avstängningsbesluten. Omfattningen av dessa bedöms dock bli begränsad, särskilt på lång sikt. På kort sikt medför förslaget att Trafikverket måste avgöra vilka fall som kan leda till en avstängningstid på ett respektive två år. Innan en praxis har utvecklats kan det tänkas att fler av besluten överklagas. Mellan mars 2020 och januari 2022 anmälde 300 personer för fusk på teoriprovet för behörigheten B. Detta kan jämföras med de ca 545 000 teoriproven för behörigheterna A, AM och B som genomfördes bara under 2021. Förslaget en avskräckande effekt blir inte heller den initiala belastningen på myndigheten särskilt stor. Eventuella kostnadsökningar för myndigheten bedöms rymmas inom befintliga anslagsramar.

Det framgår redan av körkortslagen, yrkestrafiklagen och taxitrafiklagen att beslut om avstängning från prov kommer att kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Genom de beslutade ändringarna i lagen om yrkesförarkompetens införs det den 1 januari 2023 även en möjlighet att enligt den lagen överklaga beslut om avstängning från prov till allmän förvaltningsdomstol. Förslagen innebär alltså nya arbetsuppgifter för de allmänna förvaltningsdomstolarna. Det bedöms dock bli få nya mål och eventuella kostnadsökningar rymms därför inom Sveriges Domstolars befintliga anslagsramar.

Några konsekvenser för statens budget, jämställdheten eller den kommunala självstyrelsen uppstår inte. Förslaget bedöms förenligt med

EU-rätten. Några ytterligare konsekvenser för privatpersoner väntas förslaget inte få.

Ur trafiksäkerhetskänseende är det angeläget att förslaget träder i kraft så snart som möjligt medan det för myndigheterna kan krävas viss anpassning. Att bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023 bedöms ge Trafikverket och Transportstyrelsen möjlighet att anpassa den information som ges kring de olika proven. Trafikverket får också utrymme att anpassa sitt arbetssätt.

Konsekvenserna för förslaget framstår som balanserade. Alternativet att avstängningen endast skulle omfatta det prov som den enskilde fuskat vid skulle kunna innebära att regleringen inte får den avskräckande effekt som man vill uppnå, samtidigt som belastningen på Trafikverket och domstolar skulle kunna öka om en person fuskar vid exempelvis flera prov för olika förarbbehörigheter. Skulle bestämmelserna även omfatta prov som anordnas av gymnasieskolan, kommunal vuxenutbildning, Försvarsmakten eller andra privata aktörer skulle stora ändringar i system och rutiner krävas hos Transportstyrelsen och de berörda aktörerna. Skolväsendet och Försvarsmakten kan vidare antas ha stora möjligheter att ha översikt över kunskapsnivån hos personerna varför trafiksäkerheten inte äventyras på samma sätt. Förslaget att avstängningstiden skulle kunna beslutas upp till två år skulle innebära att Trafikverket noggrant behöver bedöma och värdera varje enskild handling, vilket skulle vara en helt ny typ av bedömning för myndigheten som skulle kräva utredning. Den enskilde skulle även kunna uppfatta att det görs skönsmissiga bedömningar och överklaga besluten i större omfattning, vilket skulle belasta såväl Trafikverket som de allmänna förvaltningsdomstolarna. Det finns även en risk att bedömningarna skulle dra ut på tiden med följderna att en person kan genomföra nya prov innan beslutet om avstängningen fattas, vilket skulle innebära en trafiksäkerhetsrisk. Mot detta kan ställas alternativet att en avstängning alltid ska vara två år, vilket skulle förenkla för Trafikverket och domstolarna men skulle innebära stora konsekvenser för den enskilde i de fall fuskat skulle betraktas som ringa.

